

Терехов Є.М., кандидат економічних наук

*ДВНЗ "Українська академія банківської справи Національного банку
України"*

ДОСЛІДЖЕННЯ ТЕОРІЙ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ

Дослідження розвитку економічних систем базується на дослідженні взаємопов'язаності, взаємозалежності, діалектичної єдності національно-господарських явищ і процесів.

Теорія лінійних стадій розвитку (У.Ростоу) надавала перевагу кількісним критеріям економічного розвитку, високим темпам економічного зростання: вважалось, що менш розвинутим країнам для досягнення вищого рівня економічного розвитку необхідно повторити етапи розвитку більш розвинутих держав за рахунок оптимального поєднання головних факторів виробництва і ефективного використання інвестицій, внутрішніх заощаджень і іноземної допомоги. Обмеженість даної теорії полягає в ігноруванні ряду складових суспільно-економічних відносин, які впливають на економічний розвиток.

В теорії зовнішньої залежності (екзогенного зростання, екстернальних чинників) причини слаборозвиненості країн вбачались в асиметрії внутрішніх і зовнішніх факторів економічного зростання, у структурних і інституційних диспропорціях в економіці, у залежності господарств країн, що розвиваються, від колишніх метрополій і міжнародних фінансових організацій. В теорії розглядаються неоколоніальна модель залежності та модель дуального розвитку, згідно з якою будь-яка економічна система є ієрархічною, елементи системи знаходяться у взаємовідносинах певної підпорядкованості. При цьому спостерігається постійне зростання розбіжностей між різноманітними елементами системи, що поглиблює розрив в умовах економічного розвитку в національному та міжнародному масштабах. Недоліком теорії є те, що вона не пропонує шляхи вирішення проблем економічного розвитку і має пасивний характер.

Неокласична модель вільного ринку основний акцент робить на конструктивній ролі вільних ринків, необхідності лібералізації економіки, її зовнішній відкритості, приватизації власності, інституційній перебудові. Модель має універсальний характер і можливість її застосування для аналізу всіх підсистем світової економіки в силу все більшої універсальності моделей економічного розвитку.

Модель сталого розвитку має глобальний характер, формулює загальні принципи світового економічного розвитку з акцентом на довкілля як основне середовище господарської та суспільної діяльності. Теорія базується на 3-х основних складових: економічне зростання; соціальний прогрес; захист навколишнього середовища.

Інноваційна теорія економічного розвитку базується на теорії економічних циклів (М.І.Туган-Барановський, М.Кондратьєв) та теорії інновацій (Й.Шумпетер). Відповідно до основних положень теорії інноваційні зміни відбуваються відносно швидко і випереджають зміни в інституційній структурі держави за рахунок «стрибка» від старої технології виробництва до нової. Відбувається становлення техніко-економічної парадигми, що відповідає новим принципам управління в різних сферах, які стають загально визнаними для чергової фази розвитку, і, як наслідок, спричиняють кардинальні зміни в соціально-економічній структурі. Ключовими факторами нової техніко-економічної парадигми виступають нові технології та засоби виробництва.

Близькою до інноваційної теорії економічного розвитку є економіка знань, яка сформувалась в кінці ХХ століття. Вона ґрунтується на основі: використання в економіці національних і глобальних знань; суспільства фахівців, які постійно оновлюють знання й мають доступ до фінансування інноваційної діяльності; інноваційної системи, що об'єднує компанії, науку, банки і т.і; культурного середовища, сприятливого для економіки знань; формування інформаційної інфраструктури для забезпечення інформацією всіх прошарків суспільства.

Терехов, Є.М. Дослідження теорій розвитку економічних систем [Текст] / Є.М. Терехов // Міжнародна банківська конкуренція: теорія і практика : збірник тез доповідей IV Міжнародної науково-практичної конференції (21-22 травня 2009 р.). – Суми : УАБС НБУ, 2009. – Т. 1. – С. 97–98.